

ДРУГ САВО ОРОВИЋ, ГЕНЕРАЛ-ПУКОВНИК ЈНА, ПОСЛАО
ЈЕ НАШОЈ РЕДАКЦИЈИ ОВА ТРИ ДОКУМЕНТА

КОМАНДАНТУ Н. О. П. ОДРЕДА

Према наређењу бр. службено од 5 св. м. обишао сам Орјенски батаљон дуж цијелог његовог фронта и све његове јединице. Приликом обиласка свуда сам прописно војнички (партизански) дочекан и пажљиво саслушан, а ја сам се трудио да својим обиласком што више допринесем учвршћењу партизанске свијести, уздизању морала и појачању војне дисциплине и борбеног духа.

Обилазак сам извршио овим редом и нашао следеће стање:

6/III штаб батаљона у с. Крушевице, ту су били пол. комесар друг Никола Ђурковић, затим другови Воја Ковачевић, Крсто Црногорчевић, Дашо Павичић, поручник радиотелеграфиста Симић и другарица Кош. Штаб је уређен и добро функционише.

7/III чету с. Мокрине — командир Лука Матковић, врло бистар, отресит и способан старешина; ту је и капетан Нешић, који засад ради као инструктор. Обишао сам положаје чете Илиницу, Мојдеж и Кулину са посадом од по 1 вода.

8/III чету у с. Жлијеби — командир Никола Вукасовић, бив. учитељ и активирани поручник. Његов брат Драго Вукасовић, капетан члан је Н. О. одбора. Чета држи положаје око пута Камено—Црквице. Талијани су напустили с. Камено и сада држе положаје подно села на неколико чука, од којих је Тајно Брдо или „Тарабош“ врло јако утврђено.

Истога дана обишао сам положаје Бакочи, командир поручник Стојадин Солдатовић; Ратаје, водник мајор Бошко Петричевић и Г. Морине — водник Нико Милиновић. Како старешине тако и војници врло добри су и нарочито су се истакли у посљедњим борбама са Талијанима на брду св. Јеремија и Д. Морине.

9/III чету у с. Убли — командир Јовица Кукуљевић. Чета је добро смјештена у жандарм. касарни и држи три положаја према Рисну.

10/III чету у с. Брезови До — командир Саво Илић, ту је и професор Кораћ из Лике, новинар, који је врло добар и користан партизан-комуниста. Чета држи положаје дуж Звечаве према Црквицама и код Пољица према Рисну. Жале се да немају довољно аутоматских оруђа.

Истог дана обишао сам стражу у засеоку Дубоки До (7 партизана).

11/III чету у Драгаљ — командир Вукадин Самарџић. Чета држи положаје: Јанков Врх — Лупоглав, изгледа добро организована и добро командована.

Бројно стање Орјенског батаљона износи свега 650 наоружаних партизана, подељених у 6 чета; 20 пушкомитраљеза, 6

митраљеза, 200 ручних бомби и 32.000 бојевих метака. Има 1000 чланова организоване омладине.

Здравствено стање врло добро.

Чистоћа релативно добра, свраба има ријетко, предузете су мјере за редовно прање веша и искључење вашљивости.

Одјећа добра, обућа доста слаба.

Смјештај добар: по кућама или солидно израђеним земунцима.

Исхрана скромна, али уредна. Добија се доручак, ручак и вечера; хлеба врло мало, а главна је храна кромпир и месо.

Уопште узевши овај батаљон чини утисак једне добре јединице регуларне војске и по свему судећи то је један од најбољих батаљона Н. О. партизанске војске. Све је тамо једнодушно, свјесно своје узвишене улоге и врло дисциплиновано. Зато Орјенски батаљон по честим успјешним акцијама, како према Талијанима тако и према петоколонашима, носи рекорд и заслужује похвалу.

Напомена. При пролазу преко Зубаца преноћио сам у штабу чете и ту се видио са друговима, Шарабом и Спаићем. Зубачка чета има 370 организованих партизана са 242 пушке, 6 пушкомитраљеза и 1 малим бацачем; осим тога има 324 мобилисана борца са 103 пушке, који још нијесу ступили у партизане, што је незгодно, па сам утицао да не буде те разлике, већ да све приђе у партизанске редове.

За Шумски батаљон овдје кажу да свакако требају подршку од једне црногорске чете док се не учврсте, јер је старешинство лабаво и има кулака. Сам командир једне чете (Површке) не носи партизанску значку.

У Врбањи посјетио сам рањенике. Поручник Матковић бјеше на путу оздрављења, ма да то иде споро услед запаљења кости на рањеном мјесту. Изгледа да ће му требати још један мјесец дана болничког лијечења и око два мјесеца боловања ради опорављења. Остали рањеници бјеху такође добро и на доброј нези. Љекар је сада врло марљив.

Грахово, 12 марта 1942.

Пуковник,
Саво Ј. Оровић, с. р.

ГЛАВНИ ШТАБ
НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКИХ
ПАРТИЗАНСКИХ ОДРЕДА
ЗА ЦРНУ ГОРУ И БОКУ

Бр. службено
12 маја 1942 године

ДРУГУ САВИ ОРОВИЋУ, ЧЛАНУ ГЛАВНОГ ШТАБА

П О Л О Ж А Ј

Од прексиноћ нијесмо добили од тебе никакав извјештај и нијесмо тачно обавијештени на којим се тачкама налазе наше

снаге, нити смо тачно обавијештени гдје се налазе непријатељске снаге и колике су, као и какве су непријатељске намјере.

Одмах по пријему овог писма извијести нас тачно о војничкој ситуацији, распореду наших снага, као и о томе шта ти мислиш да предузмеш. Издали смо наређење једном батаљону Зетског одреда да се смјести у Штитово, с тим да контролише правце од Пониквице, као и да стоји у тијесном контакту са нашом четом која се налази у Барама Бојовића.

Синоћ смо добили телефонски извјештај да су наши партизани заузели Мојковац и очистили његову најближу околину — Горња и Доња Поља и налазе се на Великим Пропланцима — Бјеласица. На страни непријатеља било је 110 мртвих, 30 рањених, 22 заробљена. Од ратног материјала заплијењен је 1 бацач са 17 граната, 1 тешки митраљез са 2—3000 метака, неколико пушкомиграљеза, пушака и муниције. Заплијењено је такође и нешто намирница. Ми смо у тој борби имали 25 мртвих и 16 рањених. Погинула су нам 3 команданта: Душан Калуђеровић, командант батаљона „Бајо Пивљанин“; Љубо Бакоч, командант Мојковачког батаљона и Раде Радовић, командант мјеста. На другим секторима, углавном, нема никаквих промјена.

Слати честе извјештаје, без обзира да ли се мијења или не војничка ситуација, као и о томе какве су снаге и намјере непријатеља.

Добио си велико признање за твој досадашњи патриотски рад у народно-ослободилачкој борби: постао си члан Врховног штаба Народно-ослободилачке партизанске и добровољачке војске Југославије, с тим да задржиш досадашњи положај. Ми ти од срца честитамо и све нас је обрадовало овакво велико признање. Шаљемо ти именовање Врховног штаба. У исто вријеме постављени су за чланове Врховног штаба и другови Пеко Дапчевић и Сава Ковачевић, с тим да и они задржавају своје досадашње положаје.

Пеко је дошао и налази се оvdје у штабу.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Политички комесар,
Митар Бакић, с. р.

За Главни штаб
командант
Пеко Дапчевић, с. р.

М. П.

П. с. О ситуацији на Мојковцу обавијести команданта Зетског одреда друга Бабића.

ОПЕРАТИВНИ ШТАБ
НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКИХ
ПАРТИЗАНСКИХ ОДРЕДА
ЗА ХЕРЦЕГОВИНУ

Број

Дана: 13 јануара 1942 године
Ластва

С А О П Ш Т Е Њ Е

12 јануара 1942 год. водили су се преговори између претставника овога штаба и претставника окупаторских војних власти из Требиња.

Са наше стране преговорима су присуствовали други:

Сава Ковачевић, командант оперативног штаба за Херцеговину и члан Главног штаба Народно ослободилачких партизанских одреда за Црну Гору и Боку; Петар Илић, политички комесар оперативног штаба и политички комесар Херцеговачког народно-ослободилачког партизанског одреда, пуковник Саво Оровић, савјетник Оперативног штаба; Владо Шегрт, командант батаљона „Лука Вукаловић“; Петар Божовић и др Војо Ђукановић, штабни лекар, док су са стране окупатора преговорима присуствовали три официра и то: један капетан и два потпоручника.

Састанак је одржан код гвозденог моста на путу Требиње — Ластва. Наши делегати су поздравили окупаторске претставнике партизанским поздравом **стиснутом песницом**, док су талијански официри поздравили војнички. Пружену руку за поздрав нијесу примили, говорећи да је њихов војнички закон укинуо руковање. При растанку када је њихов капетан понудио цигарете, ми смо понуду одбили стављајући примједбу: „Каква дрскост нудити цигарете, а не примити пружену руку“.

У име оперативног штаба говорио је друг Сава Ковачевић и пред италијанске претставнике изнио следеће захтјеве:

1) У име народа ових крајева тражимо од фашистичког окупатора да нам пусти нашу оробљену домовину, остављајући нам цјелокупно оружје, муницију и други ратни материјал. Са наше стране за узврат ми ћемо пустити све талијанске заробљене војнике и официре, заробљене на територији Црне Горе, Херцеговине и Боке и омогућити им слободно напуштање наше земље.

2) У случају да окупаторска војска не буде хтјела да напусти нашу земљу предавајући оружје и муницију, у случају да не буде престала са паљењем наших села и пљачкањем наше земље, ми ћемо и даље наставити немилосрдну борбу против окупаторске војске и силом нашега оружја присилићемо фашистичке бандите да напусте земљу наших јуначких предака.

3) Тражимо да се хитно за заробљене италијанске војнике и официре изврши замјена са одговарајућим бројем поштених народних бораца, који се налазе у концентрационим логорима и тамницама окупатора. Будући да се у нашим рукама налази много већи број ратних заробљеника, него што ми имамо наших народних бораца у рукама окупатора, то за преостали број италијанских заробљеника тражимо да се упути довољна количина животних намирница, јер ми нијесмо у стању да издржавамо италијанске заробљенике, пошто су нашу земљу и наш народ опљачкале до голе коже фашистичке освајачке хорде Хитлера и Мусолинија. Такође тражимо и санитарски материјал за рањене заробљенике. Животне намирнице и санитарски материјал захтијевамо за све војнике и то још прије него се изврши предвиђена размјена.

Наши делегати образложили су окупаторским претставницима наше захтјеве овако:

Италијанска војска неправедно је и противно свакоме међународном праву на један варварски начин погазила нашу националну независност и ставила наш народ у ропство фашистичке тираније. Наша земља никада није била италијанска и окупаторска војска нема шта да тражи у нашој земљи. Италијански окупатор у нашој земљи завео је систем пљачке, паљења и звјерског средњевјековног народног мучења. Ми немамо ништа против раднога народа Италије, против италијанског народа који је свијету дао многе културне тековине и који је и сам поробљен данас од фашистичких Мусолинијевих банди, али ми тражимо да се окупаторска војска сели из наше земље. Ратни планови сила осовине под ударцима моћне Црвене армије и народно-ослободилачког покрета у свијету доживљавају свој коначни слом. Италијанске империје фактички већ не постоји, а њемачка фашистичка армија на Источном фронту налази се у бјекству и расута. Што прије италијанска војска напусти нашу земљу остављајући ратни материјал, то ће имати мање губитака и талијански народ прије ће доћи и до своје сопствене слободе.

4) Тражимо да се окупаторска војска понаша као у рату према неборачком становништву и да не прибјегава дивљачким репресалијама, стријељању, паљењу кућа и пљачки, у противном ми ћемо бити немилосрдни према свим заробљеним италијанским војницима и официрима немајући никаквих обзира.

У овоме саопштењу изнијете су само основне мисли и излагања наших делегата.

Том приликом друг пуковник Саво Оровић предао је италијанским официрима цитат из једнога чланка великог сина италијанског народа Мацинија, у коме он своје италијанском народу

означује као природне границе ријеку Сочу и Јадранско Море, преко које линије се не говори њиховим језиком и немају шта да траже, па су упозорени на неоправдане претензије Мусолинија и његове фашистичке банде. На овај начин разговори су завршени и делегати су се растали. Талијански претставници су изјавили да ће што прије наше захтјеве доставити њиховој вишој команди.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Из Штаба